

Lainvalmisteluosasto

VN/1984/2019

11.4.2019

Jakelussa mainituille

## Rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus

### 1 Päätös

Oikeusministeriö on tänään asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella rikoslain (39/1889) seksuaalirikoksia koskevan 20 luvun kokonaisuudistus.

### 2 Toimikausi

11.4.2019—31.5.2020

Työryhmän toimikauden pituus on asetettu ottaen huomioon Suomen EU-puheenjohtajuuskauden ja sen valmistelun vuonna 2019 vaatima lisätyö valtionhallinnossa.

### 3 Tausta

*HE 212/2018 vp:n lausumat.* Seksuaalirikoksia koskeva rikoslain 20 luku uudistettiin kokonaan vuonna 1999 ja on sen jälkeen tällä vuosituhannella uudistettu osittaisuudistuksin siten, että mikään säännöksistä ei enää ole alkuperäisessä muodossaan.

Eduskunta hyväksyi 12.3.2019 hallituksen esityksen 212/2018 vp, joka koski törkeimpien lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia. Tässä yhteydessä eduskunta hyväksyi kolme lausumaa:

1) Eduskunta edellyttää, että hallitus ripeästi uudistaa rikoslain 20 luvun säännökset koskien lapsiin kohdistuvia hyväksikäyttö- ja raiskausrikoksia ja antaa asiaa koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle. Uudistuksessa tulee edelleen kiristää lapsiin kohdistuvien hyväksikäyttö- ja raiskausrikosten rangaistuksia, erityisesti vähimmäisrangaistuksia, sekä arvioida sääntelytekniikkaa ja rikosnimikkeitä. Tarkastella tulee erityisesti sukupuoliyhteyden käsittävien tekojen sääntelytekniikkaa ja lapsen iän merkitystä samoin kuin sitä, tulisiko tällaiset teot siirtää raiskausrikosten piiriin. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

2) Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian käynnistää rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen, jossa tarkastellaan lukuun sisältyviä eri

Lainvalmisteluosasto

VN/1984/2019

11.4.2019

seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä, jotta ne muodostavat selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Lisäksi erityisesti tulee arvioida raiskausrikoksen tunnusmerkistöä muutoin kuin lapsiin kohdistuvien tekojen osalta. Keskeistä on arvioida muun muassa uhrin avutonta tilaa koskevaa sääntelyä sekä suostumuksen aseman vahvistamista raiskausrikosten ja muiden seksuaalirikosten määrittelyssä. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

3) Eduskunta edellyttää, että hallitus rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä tai erikseen arvioi myös rikoslain muihin lukuihin sisältyvien seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten kehittämistarpeet. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

*Arviomuistio.* Seksuaalirikoksiin liittyvän sääntelyn muutostarpeet ovat olleet oikeusministeriössä valmisteltavana jo ennen edellä mainitun hallituksen esityksen hyväksymistä. Oikeusministeriö järjesti kesällä 2018 viranomais- ja järjestötoimijoille sekä tutkijoille asiantuntijafoorumin raiskaussäännöksen tunnusmerkistöstä ja suostumuksesta. Keskustelun perusteella oikeusministeriössä laadittiin arviomuistio, jossa tarkastellaan tarvetta suostumusta koskevan lainvalmistelun käynnistämiseksi.

Muistion mukaan voidaan pitää perusteltuna, että tavoitteeksi asetetaan suostumuksen vahvistaminen raiskausrikoksia koskevassa sääntelyssä vähintään valmistelemalla säännökset, joilla säädetään rangaistavaksi sukupuoliyhteys vastoin toisen ilmaisemaa tahtoa ("ei tarkoittaa ei"-malli). Lisäksi tulisi arvioida avutonta tilaa koskevan sääntelyn tosiasiallista kattavuutta ja sitä, tuleeko sääntelyä tältä osin täydentää joko perustelulausumin tai muutoksin säännöksen sanamuotoon. Sääntely ilmentäisi tällöin nimenomaisesti sitä, että raiskausrikoksissa määräävänä tekijänä on suostumuksen puute. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös rikosoikeuden periaatteet ja kriminalisointiperiaatteet. Rangaistussäännökset olisi saatettava selkeämmin sopusointuun kansainvälisten velvoitteiden kanssa ja vastaamaan kansallisessa keskustelussa esille tuotuihin rangaistavuuden alaa koskeviin ongelmiin. Lisäksi työssä tulisi arvioida, voidaanko raiskausta koskeviin säännöksiin liittää muita suostumukseen liittyviä elementtejä.

#### 4 Tehtävät

Työryhmän tehtävänä on *valmistella rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus lausumissa edellytetyllä tavalla*. Erityisesti työryhmän tulee:

- valmistella säännökset, joilla vahvistetaan suostumuksen asemaa raiskauksen tunnusmerkistössä (ks. lausuma 2). Säännösten tulee

Lainvalmisteluosasto

VN/1984/2019

11.4.2019

asiallisesti sisältää rangaistussäännös sukupuoliyhteydestä vastoin toisen ilmaisemaa tahtoa.

- selvittää ja arvioida, voidaanko suostumuksen asemaa vahvistaa muilla muutoksilla, kuten puhtaasti suostumuksen puutteeseen tai suostumuksen ja nykyisen tunnusmerkistön yhdistelmään perustuvalla rikossäännöksellä (ks. lausuma 2)
- valmistella muutokset, joilla nuoriin lapsiin kohdistuneet sukupuoliyhteydet säädetään rangaistaviksi raiskausrikoksina ja tehdä tässä yhteydessä lausumassa 1 tarkoitettu ehdotus rangaistusten kiristämiseksi
- arvioida avutonta tilaa koskevan sääntelyn kattavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta ottaen huomioon edellä mainitut muutokset, sekä tehdä tarvittavat muutokset perusteluihin tai sääntelyyn (ks. lausuma 2)
- arvioida rikoslain muihin lukuihin sisältyvien seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten kehittämistarpeet (ks. lausuma 3).

Työryhmän tulee huolehtia, että ehdotetut säännökset täyttävät suhteellisuusperiaatteen, täsmällisyyden ja ennakoitavuuden vaatimukset. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös muut rikosoikeuden periaatteet (mm. syyllisyysperiaate) ja kriminalisointiperiaatteet sekä perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Työryhmän tulee lisäksi kiinnittää huomiota siihen, ettei seksuaalisen itsemääräämisoikeuden turvaamista koskevilla säännöksillä rajoiteta aikuisten välistä suostumukseen perustuvaa seksuaalista kanssakäymistä.

Työryhmän tulee tarvittaessa kuulla eri alojen asiantuntijoita.

Työryhmän tulee arvioida, onko työtä tarpeen vaiheistaa, ottaen huomioon se, mitä lausumassa 1 todetaan lapsia koskevien säännösten valmisteluaikataulusta. Työryhmän tulee laatia mietintönsä hallituksen esityksen tai esitysten muotoon.

## 5 Työryhmän kokoonpano

Työryhmän puheenjohtaja:

Erityisasiantuntija Sami Kiriakos, oikeusministeriö

Työryhmän jäsenet:

Erityisasiantuntija Katariina Paakkanen, oikeusministeriö

Poliisitarkastaja Juha Tuovinen, sisäministeriö

Käräjätuomari Riikka Rask, Helsingin kärjäoikeus

Kihlakunnansyyttäjä Yrjö Reenilä, Valtakunnansyyttäjänvirasto

Asianajaja Liisa Tarvainen, Suomen Asianajajaliitto.

Käyntiosoite  
Eteläesplanadi 10  
HELSINKI

Postiosoite  
PL 25  
00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin  
02951 6001

Faksi  
09 1606 7730

Sähköpostiosoite  
oikeusministerio@om.fi

Lainvalmisteluosasto

11.4.2019

VN/1984/2019

Rikosoikeuden professori Sakari Melander, Helsingin yliopisto  
Rikosoikeuden professori Minna Kimpimäki, Lapin yliopisto  
Oikeuspsykologian dosentti Julia Korkman  
Otava Piha, Amnesty International Suomen osasto

Katariina Paakkanen toimii myös työryhmän sihteerinä.

## 6 Rahoitus

Työryhmän työ tehdään virkatyönä.

Ylijohtaja

Antti T. Leinonen

Lainsäädäntöjohtaja

Ville Hinkkanen

*Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.  
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa valtioneuvoston kirjaamosta*

## JAKELU

Sisäministeriö  
Helsingin käräjäoikeus  
Valtakunnansyyttäjänvirasto  
Suomen Asianajajaliitto  
Amnesty International, Suomen osasto  
Sakari Melander  
Minna Kimpimäki  
Julia Korkman